

ГРЕКЗИТ ЛИ - НЕ, БЛАГОДАРЯ!

ДОЦ. ДПН КАЛОЯН СИМЕОНОВ

20 септември 2018 г.

След началото на световната икономическата и финансова криза, която през 2010 г. вече се бе разраснала и до дългова криза в еврозоната, се заговори интензивно за опасността от Грекзит (Grexit). Новият термин в процеса на европейска интеграция е съчетание от английските думи за Гърция и излизане – Greece и exit. В последствие популярност придобиха и други понятия, като Италекзит, Фрекзит, Финекзит

(излизането на Италия, Франция или Финландия от еврозоната) и други.¹

¹ За съжаление, Грекзит, Италекзит, Фрекзит, Финекзит не са единствените понятия, които придобиха популярност напоследък в Европа. Брекзит е друго понятие, което все повече се спряга вече не само в брюкселския жаргон на медиите, които отразяват европейските въпроси, но и в официални документи. За разлика, обаче, от първите понятия, които се отнасят за евентуално оттегляне от еврозоната, Брекзит се отнася за оттегляне от ЕС. Друга разлика е, че първите понятия засега имат по-скоро теоретична стойност, докато след референдума в Обединеното кралство на 23 юни 2016 г. и подаването на молба на 29 март 2017 г. от Обединеното кралство за оттегляне от ЕС, то все повече се превръща в реалност. Нещо повече, преговорите за Брекзит са вече в напреднала фаза и трябва да приключат съвсем скоро, иначе съществува реален риск Обединеното кралство да се оттегли от ЕС без споразумение.

И наистина, в разгара на кризата и малко след това, Грехит изглеждаше съвсем реална перспектива. Гръцкият дълг за много кратко време се покачи до безпрецедентното ниво от 180%, съотнесено към БВП на страната. А това ниво е точно три пъти по-високо, отколкото номиналният маастрихтски критерий за присъединяване към еврозоната. Страната започна да регистрира сериозни бюджетни дефицити. През 2013 г. бюджетният дефицит достигна рекордното ниво от -13.2% спрямо БВП. Икономиката на Гърция също се сви до безпрецедентни нива. Безработицата в страната стигна до 27.5%. Младежката безработица и безработицата в по-слабо развитите райони на страната отбелязаха и още по-сериозни върхове. През 2015 г. банковата криза в Гърция предизвика въвеждането на капиталови ограничения в страната, включително прилагането на дневни лимити за теглене на средства от банките и лимити за преводи извън страната.

Всичко това породило оптимизъм сред евроскептиците, че Грехит може да стане факт. А поддръжниците на европейското обединение не без основание започнаха да си представят кошмарно развитие на европейската интеграция. Съвсем резонни бяха опасенията, че Грехит може да доведе до вълна от излизания и на други страни от еврозоната, а също така и до нейното

разпадане. Мнозина в Европа твърдяха също, че едно евентуално разпадане на еврозоната ще доведе и до разпадане на самия Европейски съюз. Дори и тези най-апокалиптични сценарии да не се бяха реализирали и влиянието на Грехит да бе останало основно за сметка на Гърция, едно подобно оттегляне от еврозоната щеше да има и много „странични“ ефекти. Ефекти за Гърция, защото оттеглянето от еврозоната на страната щеше най-вероятно да е свързано с допълнително задълбочаване на икономическата, финансова и социална криза. Ефекти и за самия ЕС, защото вече никой нямаше да може да вярва в неговата солидарност и единство.

Но в средата на лятото на 2018 г. от Гърция задухаха по-топли ветрове и страната започна за пръв път от много години „да произвежда“ добри новини за себе си. Преломният момент бе решението на Еврогрупата от 23 юни 2018 г., когато тя потвърди, че всички предварителни действия в рамките на четвъртия и последен преглед на програмата за подкрепа на стабилността са приключени в страната. С това стана възможно и официалното приключване на 20 август 2018 г. на тригодишната програма за Гърция по линия на Европейския механизъм за стабилност. С края на тази програма, която далеч не бе първата за Гърция след 2010 г., се

създадоха условия за прекратяване на практиките, с които на страната се отпускаха значителни средства, но само след предприемането на мъчителни реформи и сериозни ангажименти.

За важността на това събитие доказателство е и патосът, който използва комисарят по икономическите и финансови въпроси в ЕК в своето изявление на 20.08.2018 г. Пиер Московиси заявява следното при завършването на програмата за подкрепа на стабилността за Гърция: *„Приключването на програмата за подкрепа на стабилността е добра новина както за Гърция, така и за еврозоната. За Гърция и нейния народ това бележи началото на нов етап след осем особено тежки години. За еврозоната това слага символичен край на екзистенциална криза“*.² Или казано по друг начин – еврозоната е важна за Гърция, но и Гърция е важна за еврозоната. Европейската комисия признава, че все пак кризата е била екзистенциална не само за Гърция или някоя друга от страните, в които се прилагаха специални програми, като Португалия, Испания или Ирландия, но също и за самата еврозона.

² Виж: Европейска комисия (2018), *„Гърция отваря нова страница след приключването на своята програма за подкрепа на стабилността“*, Съобщение до медиите, Брюксел, 20.08.2018 г.

В съобщението на Европейската комисия, с което се анонсира края на програмата за подкрепа на стабилността в Гърция, се посочва също, че по нея страната е получила заеми в размер на 61.9 млрд. евро. С тях Гърция е започнала изпълнението на всеобхватен пакет от реформи и е бил предприет координиран подход за справяне с дългогодишни и трайни структурни проблеми в страната.

Както споменахме, тази тригодишна програма далеч не е първата за Гърция, с която се осигурява финансиране под условие за осъществяване на сериозни структурни реформи. По данни на Европейската комисия, от 2010 г. насам Гърция е получила заеми в размер общо на 288.7 млрд. евро. Преобладаващата част от тях идва от източници от ЕС – 256.6 млрд. евро са от европейските партньори на Гърция, а 32.1 млрд. евро са от Международния валутен фонд.

И това не е всичко, тъй като Гърция получава финансова подкрепа от ЕС за възстановяването и за икономиката си не само под формата на заеми. Гърция е един от най-големите бенефициенти от грантовите схеми по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС. В допълнение, през 2015 г. стартира и плана за „Ново начало за работни места и растеж в Гърция“, с който се подпомага

усвояването на средствата от тези фондове от ЕС с цел стабилизиране на икономиката и стимулирането на създаване на работни места. В резултат на тези мерки Гърция вече усвоява много по-добре средствата от тези фондове, а през периода 2014-2020 г. тя е получила допълнително вече около 16 млрд. евро от резерва от средства на ЕС.

Гърция е и един от основните бенефициенти на Европейския фонд за стратегически инвестиции. Посредством него се мобилизират инвестиции в страната, които надхвърлят 10 млрд. евро и с които са подкрепени над 20 000 малки и средни предприятия в Гърция.

Тези средства не бяха отпуснати и осигурени напразно. Напротив, резултатите вече са налице, като именно те помогнаха и да се вземе решението за успешното приключване на програмата по линия на Европейския механизъм за стабилност. Някои от най-видимите резултати са следните:

- Икономическият растеж в Гърция през 2017 г. за пръв достигна до размер от 1.4%. Това е значително подобрене спрямо годините на рецесия, когато гръцката икономика ежегодно се свиваше. Нещо повече, през 2018 г. и 2019 г. се очаква икономическият растеж да се задържи около 2% годишно.

- Държавният дълг спрямо БВП престана да расте и се стабилизира, като се очаква той да започне постепенно да спада през следващите години.
- Докато Гърция реализираше до 2015 г. значителни бюджетни дефицити, през 2016-2017 г. тя вече отбелязва бюджетни излишъци съответно от 0.6% и 0.8%. Очакванията са през следващите години да се запази бюджетната дисциплина, в т.ч. чрез реализиране на минимални бюджетни излишъци.
- През май 2018 г. безработицата в Гърция достигна равнище от 19.5%. Въпреки че то е много високо, за първи път от месец септември 2011 г. насам безработицата спада под 20% .
- Равнището на необслужвани кредити в банковата сфера спада постепенно, а стабилността във финансовата система също се завръща, макар че и в тези области има още какво да се постигне.

Ако избързаме да сложим розовите очила е ясно, че ще допуснем грешка. Но не може и да се отрече значителният напредък, който бе постигнат от Гърция през последните години. Гърция вече бе включена отново в Европейския семестър за координация на икономическите и социални политики. В допълнение, след приключването на

програмата по линия на Европейския механизъм за стабилност, осъществяването и непрестанното изпълнение на реформите, които бяха договорени в рамките на тази програма, ще продължат да бъдат контролирани чрез засилено наблюдение от институциите на ЕС.

В началото на прехода в България имаше един политик, който много обичаше да казва: „днес е един добър ден за българската демокрация“. Ако перифразираме Александър Йорданов, можем спокойно да кажем, че 20 август 2018 г., денят в който успешно приключи програмата за подкрепа на Гърция, е един добър ден за европейската интеграция на южната ни съседка. Ден, в който много по-отчетливо бе отговорено на евроскептиците, които се надяваха Гърция да излезе от еврозоната. И този отговор бе много ясен: „Грекзит ли – не, благодаря!“